

MÜHENDİS VE HUKUK

TÜRK HUKUKUNDA BİLİRKİŞİLİK (Ehli vukuf) MÜESSESESİ

Mahkemelerde zaman zaman alınan yazılarda bazı bilirkişilerin meşru mazeret göstermeden bilirkişilik görevlerine katılmadıklarından, bu tutumun mahkemelerin faaliyetlerini aksattığından bahisle, bundan böyle Odaların "bilirkişi listelerini mahkemelere verirken seçilecek ehli vukufun vazifelerini müdrik ve âmme hizmeti görebilecek durumda olan mühendislerden, bu işi bilecek ve benimseyecek olanların seçimi üzerinde titizlikle durulması talep olunmaktadır.

Hernekadar üyelerimizden biri hakkında bu neviden bir şikâyete muhatap olmuş değil ise, mahkemelerin talepleri karşısında ve Odamızın XV. (Genel Kurul Kararları arasında bilirkişilik müessesesinin geliştirilmesi de Odamıza görev olarak verilmiş olduğundan, Türk Hukukunda bilirkişilik müessesesinin yerinin Oda Müdürümüz Hüseyin Pekin tarafından incelenmesi uygun mütalâa olunmuştur.

Bu amaçla Hüseyin Pekin'in Ankara Hukuk Fakültesi Usul Hukuku Profesörü Dr. Baki Kuru'nun «Medeni Usul Hukuku» isimli eserinden derleme ve nakil suretiyle hazırladığı yazı aşağıda takdim olunmuştur.

YÖNETİM KURULU

GENEL:

Dava ile ilgili vakıaların takdirinde, hâkim tarafından bilinmeyen hususi ve teknik bilgiye ihtiyaç duyulan hâllerde, bilgi ve mütalâasına başvurulmuş şahıslara bilirkişi denir. (HMUK) (1) Md. 275) Meselâ, bir trafik kazasında, bunu yapan şoförün trafik kaidelerine ne derece riayet ettiği ve kusurun ne nisbette kendisinde bulunduğu tesbiti, teknik ve hususi bilgiye ihtiyaç gösterdiğinden, hakim bunun için bilirkişiye müracaat eder,

Bilirkişiye bir vakıanın aydınlatması için başvurulur. Hukuki meseleler hakkında bilirkişiye başvurulamaz. Bilirkişi, mütalâasına başvurulmuş maddi vakıa hakkında teknik bilgisine dayanarak malûmat verir ve bu malûmatından çıkardığı neticeleri bir rapor halinde bildirir.

Bilirkişi şahitten farklıdır. Şahit ancak gördüğünü ve duyduğunu nakledebilir, bunlar hakkında rey ve mütalâasını bildiremez. Halbuki bilirkişi o vakıaya yabancısıdır; vakıa hakkında fenni bilgisine dayanarak mütalâasını mahkemeye bildirir. Bilirkişilik, hususi ve fenni bilgiyi gerektirdiği için, herkes bilirkişi olamaz ve bu sebeple herkes bilirkişiliği kabule zorlanamaz (2) Hablûkl şahitlik mecburidir.

Bilirkişi hakimin hususi ve fenni bilgisinin davayı halletmeye yetmediği hallerde, ona yardım eder. Kanunda açık hüküm bulunmadığı hallerde bilirkişiye müracaata ihtiyaç olup olmadığını hakim tayin

(1) Hukuk Mahkemeleri Usul Kanununun kısaltılması (HMUK)

(2) Kanun (Md 278, 111), bilirkişiliği kabule mecbur olupta mahkemeye gelen bilirkişinin zorla getirilip getirilemeyeceği hakkında bir şey söylememektedir

eder. Taraflar da bilirkişiyeye başvurulmasını talep edebilirlerse de bu husus hakimın kabulüne bağlıdır.

Bilirkişilerin seçiminde de son söz hakimindir. (HMUK Md. 276). Hâkim ilk önce üç'ten fazla olmamak üzere kaç bilirkişi seçileceğini tesbit eder, Sonra taraflara bilirkişi seçmelerini söyler. Taraflar anlaşarak bilirkişi seçebilirlerse, bunlar bilirkişi olarak kabul olunur. Taraflar bilirkişi seçiminde ittifak edemezlerse bilirkişi hakim tarafından tayin olunur.

Kaideten, o vakıa hakkında hususi ve fenni bilgi sahibi olan herkes bilirkişi seçilebilir. (3)

Bilirkişilerin tarafsızlığını (HMUK Mdd. 276, IV) sağlamak için hakimler hakkındaki sebeplere dayanarak, bilirkişiler de reddolunabilir. (HMUK Md. 277)

Bilirkişi tayin edilen bir kimse, kaideten bilirkişiliği kabule mecbur değildir. Ancak, o kimse bilgisine müracaat edilen hususu bilmeksizin san'atını icra etmesi kabil olmıyan ve alenen san'atını İcra eden bir kimse ise, o husus hakkında bilirkişiliği kabule mecburdur. (HMUK Md. 278) Meselâ mühendisler, doktorlar gibi. Bu kimseler şahadetten çekinme hakkındaki sebeplere dayanarak (4) (HMUK Md. 245, 246, 248), bilirkişiliği kabulden çekinebilirler. (HMUK Md. 278, H); Aksi halde bilirkişi olarak mahkemeye gelmeye ve vazife görmeye mecburdurlar. Bu mecburiyete riayet etmeyenler, şahitler hakkındaki hükümlere göre (HMUK Md. 253, 271) para cezası ve celse masraflarına mahkûm edilebilirler; fakat hapislerine karar verilemez. (HMUK Md. 278, III),

BİLİRKİŞİ İNCELEMESİ VE RAPORU :

Hakim tarafları dinledikten sonra, bilirkişiyeye sorulacak sualleri tayin eder. (HMUK Md. 279); bundan sonra bilirkişiyeye bu sualleri bildirerek raporunu vermesi İçin bir müddet verir. (HMUK Md. 281) fakat, hakim daha önce bilirkişiyeye beyan edeceği rey veya mütalâanın tarafsız ocağına dair yemin verebilir. (HMUK Md. 276, IV). Bu yemin, bilirkişinin raporunun vermesinden sonra da olabiir.

Mahkemeden soruları alan bilirkişi, incelemesine başlar. Bilirkişi gerekli görürse tarafları isticvap edebilir. Ancak, bilirkişi diğer taraf hazır olmaksızın iki taraftan birini İsticvap edemez ve bu husus mahkeme tarafından il önce kendisine ihtar olunur. (HMUK Md. 270).

Bilirkişi keşif yapabilir ve lüzumlu ihzari muamelelerde bulunabilir, defter ve belgeleri inceleyebilir (HMUK, Md. 227, 323; TK. Md. 80, II). Bilirkişi, bu muamelelere başlamadan önce, taraflara muameleinin yapılacağı yer ve saati bildirerek onlara muamelede hazır bulunmak imkânım vermelidir (HMUK Md. 280).

Bilirkişi, incelemesini bitirdikten sonra bir rapor hazırlar (HMUK Md. 281) ve bu raporunu (5) mahkeme kalemine verir; bu rapor (ha-

- (3) Teknik konularda, mutlaka teknik tahsil görmüş mimar, mühendis ve fen memurlarının bilirkişi seçilmesi gerekir (6235 sayılı kanu nMd. 2). (
- (4) Kanun, yakın akrabaların, ve bizzat bilirkişinin menfaatinin bulunması halinde bilirkişilikten çekinebileceklertnl hükme bağlamıştır. Bu kimseler İçin bilirkişilik mecburi değildir. Bundan toaşka Hükümet tarafından tayin edilmiş resmi bilirkişilerde (HMUK Md. 276, II) bilirkişiliği kabule mecburdurlar.

z uamadan önce) İki tarafa tebliğ edilir. (HMUK, Md 282). Bilirkişi adedi birden ziyade ise, inceleme neticesinde durumu aralarında müzakere ederler ve müşterek bir rapor hazırlarlar. Bilirkişi raporu muhakkak müzakere edilerek müştereken hazırlanır. Böylece birinin dikkatini  ekmiyen ciheti öbürü tamamlar.

Bilirkişiler aralarında anlaşmazlarsa, muhtelif kalan bilirkişi muhalefeti sebeplerini ya müştereken hazırlıyacakları rapora yazar veya ayrı bir rapor halinde mahkemeye bildirir. (HMUK, Md. 281). Fakat, bilirkişilerin işi bir arada görüşmeden, ayrı ayrı rapor tanzim etmeleri caiz değildir.

Hakim, bilirkişi raporunda noksan veya müphem gördüğü cihetleri tamamlamak ve izah etmek için, bilirkişiye yeni sualler sorabilir (ek rapor istenmesi). Her iki taraf da, bilirkişiden izahat alınmasını (veya bilirkişi raporuna itiraz ettiklerini) raporun kendilerine tebliğinden itibaren bir hafta içinde yazılı olarak mahkemeden isteyebilir (HMUK, Md. 283). Taraflar, bilirkişi raporuna bu bir haftalık müddet içinde itirazda bulunmazlarsa, bilirkişi raporu (taraflar bakımından) kesinleşmiş olur.

Bilirkişi raporu ile durumun gereği gibi aydınlanmadığı kanaatinde bulunan mahkeme, önceki veya seçeceği yeni bir bilirkişi vasıtasıyla tekrar inceleme yaptırabilir (HMUK. Md. 284)

Bilirkişiye hizmetine karşılık olmak üzere bir ücret verilir. Bu ücretin miktarı hakim tarafından tayin olunur. (HMUK. Md. 285).

Bilirkişi raporunu, doğruluk ve tarafsızlık esaslarına göre tanzim etmelidir. Buna muhalefet cezayı, muciptir. (Türk Ceza Kanunu Md. 290). Bilirkişinin kasten hakikat hil fına rapor tanzim ettiğinin ceza mahkemelerinde tesbit edilmesi, yargılananın iadesi sebebidir. (TCK. Md. 445/5).

Bilirkişilerin rey ve m tal aları hakimi bağlamaz. (HMUK Md. 286, Md. 240) Aksinin düşünülmesi; bilirkişinin hakim yerine ikamesi **olurdu**.

- (5) Bilirkişi raporu    nüsha olarak mahkemeye verilir, birinci nüsha dosyaya saklanır, diğerleri taraflara tebliğ olunur.

D U Y U R U

Yeni açılan Odamız Erzurum temsilciliğine İller Bankası 11. Bölge Md. B. Aykut Muradoğlu, Adana temsilciliğine de TCDD Tesisler Servisi Md. B. Adnan Doğan seçilmişlerdir.

Erzurum temsilciliği Erzurum, Kars, Ağrı illerini, Adana temsilciliği de Adana, Hatay, Mersin, Gaziantep, Maraş illerini kapsayacaktır.